

Bartosz Skrzypczak
ul. Golska 4, 63-233 Jaraczewo
tel. +48 886 128 764
e-mail: skrzypczak@parusprojekt.pl
www.parusprojekt.pl

**Ekspertyza występowania chronionych gatunków ptaków i nietoperzy
w budynkach Szkoły Podstawowej nr 10
w Lesznie przy ul. Jagiellońskiej**

Wykonał:
mgr **Bartosz Skrzypczak**

PARUS PROJEKT
Bartosz Skrzypczak
63-233 Jaraczewo, ul. Golska nr 4
NIP-6172123944, tel. 886-128-764

Poznań, 14 grudnia 2021 r.

Bartosz Skrzypczak
ul. Golska 4, 63-233 Jaraczewo
tel. +48 886 128 764
e-mail: skrzypczak@parusprojekt.pl
www.parusprojekt.pl

Zawartość

1. Informacje wstępne.....	3
2. Celowość przeprowadzenia ekspertyzy	3
3. Zakres ekspertyzy	3
4. Procedura wykonania ekspertyzy	4
5. Metodyka kontroli	4
6. Obiekt ekspertyzy	5
7. Wyniki	6
8. Zalecenia	7
8.1. Termin zamierzonych prac budowlanych oraz ich harmonogram	7
8.2. Działania minimalizujące negatywne skutki oddziaływania zamierzonych prac budowlanych na zwierzęta chronione.....	7
8.3. Brak siedlisk ptaków i nietoperzy na budynku jako podstawa braku potrzeby kompensacji ich utraty	7
9. Literatura.....	9
10. Dokumentacja fotograficzna	10

1. Informacje wstępne

Inwentaryzacja ornitologiczna i chiropterologiczna w budynkach Szkoły Podstawowej nr 10 w Lesznie przy ul. Jagiellońskiej została przeprowadzona 29 listopada 2021. Głównym celem kontroli było wykrycie wszystkich miejsc zajętych przez ptaki i nietoperze oraz wykrycie potencjalnych miejsc lęgowych ptaków i nietoperzy.

2. Celowość przeprowadzenia ekspertyzy

Projekty realizowane w zakresie termomodernizacji obiektów budowlanych, jak i wszelkie inne prace budowlane i remontowe, muszą być prowadzone zgodnie z ogólnie obowiązującym prawem, między innymi z następującymi aktami z zakresu prawa ochrony przyrody:

- **Ustawą z dnia 21 sierpnia 1997 r. o ochronie zwierząt** (tekst jednolity Dz. U. z 2020 r. poz. 638, z 2021 r. poz. 1718, 1728.),
- **Ustawą z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody** (tekst jednolity Dz. U. z 2021 r. poz. 1098, 1718.),
- **Ustawą z dnia 13 kwietnia 2007 r. o zapobieganiu szkodom w środowisku i ich naprawie** (tekst jednolity Dz. U. z 2020 r. poz. 2187.),
- **Ustawą z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska** (tekst jednolity Dz. U. z 2021 r. poz. 1973.),
- **Rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 16 grudnia 2016 r. w sprawie ochrony gatunkowej zwierząt** (Dz.U. poz. 2183),
- **Ustawą z dnia 13 października 1995 r. Prawo łowieckie** (tekst jednolity Dz. U. z 2020 r. poz. 1683, 2320).

Prace budowlane muszą być więc przeprowadzone z uwzględnieniem potrzeb i biologii zwierząt występujących w budynkach, przede wszystkim najliczniej w nich występujących chronionych prawnie kręgowców: ptaków i nietoperzy.

3. Zakres ekspertyzy

Ekspertyza ornitologiczna i chiropterologiczna obejmuje dwie części. Pierwszą jest wykonanie inwentaryzacji obiektu pod kątem występowania potencjalnych siedlisk i miejsc niebezpiecznych dla ptaków i nietoperzy, a także stwierdzenie miejsc zajętych przez ptaki i nietoperze oraz określenie gatunków i ich liczebności, o ile to możliwe.

Drugą częścią, w przypadku obecności siedlisk ptaków, jest zaproponowanie możliwych rozwiązań pod kątem zachowania siedlisk, kompensacji przyrodniczych siedlisk utraconych, oraz terminarza wykonania tych prac w powiązaniu z harmonogramem i technikami wykonania remontu obiektów.

4. Procedura wykonania ekspertyzy

- a) ogólne, wizualne sprawdzenie obiektu;
- b) wyszukiwanie miejsc i szczelin niebezpiecznych dla ptaków i nietoperzy;
- c) wyszukiwanie miejsc i szczelin możliwych do zasiedlenia przez ptaki i nietoperze;
- d) wyszukiwanie ewentualnych gniazd, otworów i szczelin zajętych przez ptaki i nietoperze;
- e) sporządzenie szczegółowej dokumentacji fotograficznej.

5. Metodyka kontroli

- a) Oględziny budynków i obserwacje przeprowadzono 29 listopada 2021 r. w godzinach 11.20–12.45. Kontrola polegała na sprawdzeniu obiektu pod kątem występowania gniazd ptaków oraz siedlisk ptaków i nietoperzy, a także obserwacjach poszczególnych elewacji pod kątem występowania ptaków i nietoperzy. Sprawdzano m.in.: przestrzenie za rynnami, szczeliny pod parapetami i narożniki okien oraz wszelkiego rodzaju ubytki w elewacji. Obserwacje do ekspertyzy wykonano poza okresem lęgowym większości gatunków ptaków najliczniej zasiedlających budynki, tj. wróbla *Passer domesticus*, mazurka *Passer montanus*, gołębia miejskiego *Columba livia forma urbana*, szpaka *Sturnus vulgaris*, kopciuszka *Phoenicurus ochruros*, kawki *Corvus monedula*, oknówki *Delichon urbicum* oraz jerzyka *Apus apus* (Gotzman, Jabłoński 1972; Kruszewicz 2006; Wylegała i in. 2009, Bocheński i in. 2013; Mikusek, Stawarczyk 2014). W związku z powyższym podczas kontroli poszukiwano m.in. śladów wcześniejszej obecności zwierząt chronionych, gdyż ptaki zasiedlające budynki, szczególnie wróble, szpaki i kawki, pozostawiają przy miejscu lęgowym odchody, z reguły rozrzucają w pobliżu materiał gniazdowy – patyki, słomę, pierze. Wróble, mazurki, szpaki, jerzyki i kawki pozostawiają również charakterystyczne zabrudzenia elewacji przy wlotach do zajmowanych nisz lęgowych. Gniazda oknówek mają

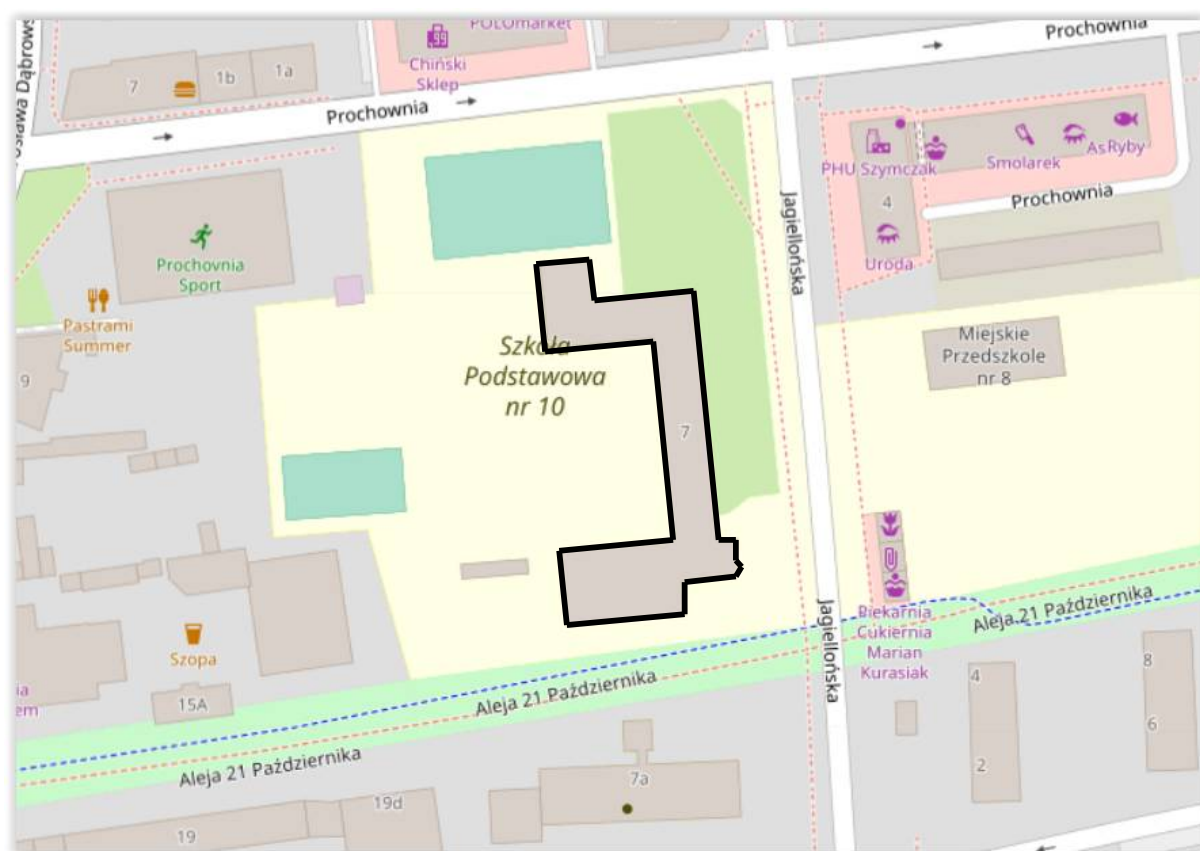
formę dużych kul z błota, przyklejonych do ścian, i nawet ślady po ich odpadnięciu są dobrze widoczne. Po gniazdowaniu szpaków pozostają z reguły obielenia odchodami wejścia do niszy lęgowej.

- b) W odniesieniu do nietoperzy, kontrolę wykonano w okresie zajmowania zimowych schronień przez te ssaki (Błachowski, Węgiel 2017). Wykrycie nietoperzy jest trudniejsze niż obserwacje ptaków i wymaga innych metod. Gatunki zasiedlające budynki różnią się rodzajem i porą aktywności oraz pozostawianymi śladami (część gatunków nie pozostawia widocznych śladów bytowania, np. odchodów). Z tego względu istotne jest, aby kontrole objęły jak najszerszy zakres przejawów bytowania nietoperzy w budynku (Wylegała i in. 2009). W przypadku omawianego budynku zastosowano trzy uzupełniające się metody:
- oględziny budynku pod kątem jego dostępności dla nietoperzy, w tym kontrola przestrzeni stropodachowej do której nie prowadzą z zewnątrz poddaszy w celu poszukiwania ich śladów, w tym odchodów;
 - dokładną dzienną kontrolę budynku, gdyż część gatunków nietoperzy także w ciągu dnia wydaje słyszalne dla ludzi głosy socjalne (Błachowski, Węgiel 2017), a przede wszystkim zostawiają charakterystyczne odchody (guano), nieraz w znacznych ilościach z powodu wykorzystywania przez nie do spoczynku często tych samych miejsc (zwłaszcza kolonii rozrodczych i zimowisk).
 - wywiad z pracownikiem technicznym na okoliczność ewentualnych obserwacji tych ssaków.
- c) Stosowany sprzęt:
- lornetka Delta Optical Forest II 10x50;
 - aparat fotograficzny Canon 600D z wymiennym obiektywem 17-70mm oraz 70-200mm;
 - latarka.

6. Obiekt ekspertyzy

Ekspertyza dotyczy występowania ptaków i nietoperzy w budynkach Szkoły Podstawowej nr 10 w Lesznie przy ul. Jagiellońskiej. Szkoła składa się z dwóch połączonych ze sobą budynków jakim jest budynek główny szkoły oraz budynku sali gimnastycznej.

Budynek zasadniczy posiada trzy kondygnacje nadziemne, Nie został on do tej pory poddany termomodernizacji. Elewacje budynku stanowi tynk elewacyjny, dach jest płaski, pokryty papą. Budynek posiada przestrzeń stropodachową do której prowadzą zabezpieczone otwory. Zaznaczyć należy, że elewacja budynku jest w stosunkowo dobrym stanie technicznym i mimo upływu lat nie posiada wielu przestrzeni które mogły by być atrakcyjne do zajęcia przez ptaki lub nietoperze. Budynek sali gimnastycznej w północnej części kompleksu to budynek jednokondygnacyjny o wysokości ok. 7m budynek jest w dobrym stanie technicznym posiada również dach płaski kryty papą bez przestrzeni stropodachowej.

Ryc. 1. Mapa z zaznaczoną lokalizacją budynku. Źródło grafiki: autorzy openstreetmap.

7. Wyniki

Przeprowadzona kontrola omawianego budynku wykazała wyłącznie **jedno miejsce wykorzystywanych przez ptaki**, tj. ich siedlisk.

Gatunkiem zasiedlającym kontrolowany budynek jest **wróbel**, którego **jedna para** zajmuje szczelinę w rejonie rury spustowej na elewacji zachodniej budynku sali gimnastycznej. Siedlisko to zidentyfikowano na podstawie obserwacji ptaków przy szczelinie

oraz ewidentnych śladów ich gniazdowania w postaci obielenia elewacji. Miejsce gniazdowania wróbla zaznaczono na fot. 8 i 9.

W trakcie kontroli **nie znaleziono śladów nietoperzy ani nie obserwowano nietoperzy.**

8. Zalecenia

8.1. Termin zamierzonych prac budowlanych oraz ich harmonogram

Ze względu na stwierdzenie w kontrolowanym budynku **jednego miejsca gniazdowania ptaków (siedlisk rozrodu i wychowu młodych) ochroną ścisłą** przez Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 16 grudnia 2016 r. w sprawie ochrony gatunkowej zwierząt, oraz na zakres planowanych do wykonania prac (kompleksowy remont), które będą skutkowały niemożliwym do uniknięcia zniszczeniem siedlisk, konieczne jest uzyskanie zgody (w formie decyzji administracyjnej) Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Poznaniu na odstępstwa od zakazu niszczenia gniazd oraz siedlisk będących obszarem rozrodu i wychowu młodych w stosunku do dziko żyjących zwierząt. Ze względu na brak technicznych możliwości zabezpieczenia połaci dachu, która jest zajmowana przez ptaki, za właściwe należy uznać rozpoczęcie prac w jej rejonie nie wcześniej niż po 15 sierpnia.

8.2. Działania minimalizujące negatywne skutki oddziaływania zamierzonych prac budowlanych na zwierzęta chronione

Wskazany jest kontakt telefoniczny kierownika budowy, inżyniera nadzoru budowlanego lub administratora budynku z ekspertami ornitologiem oraz chiropterologiem w czasie prowadzenia remontu, na wypadek odnalezienia odpowiednio gniazd ptaków lub siedlisk nietoperzy niewskazanych w ekspertyzie. W takim przypadku roboty budowlane należy niezwłocznie przerwać, usunąć wszelkie elementy utrudniające dołot do gniazda lub siedliska (rusztowania, siatki itp.) i skontaktować się z ekspertem ornitologiem (w przypadku stwierdzenia ptaków) lub chiropterologiem (w przypadku stwierdzenia nietoperzy).

8.3. Kompensacja utraconych siedlisk ptaków i potencjalnych miejsc gniazdowania ptaków, poprzez zamontowanie specjalistycznych skrzynek lęgowych

Ze względu na zakres prac, który będzie skutkował zniszczeniem jednego siedliska wróbla, należy zawiesić **dwie podwójne trocinobetonowe skrzynki lęgowe dla wróbla** (lub cztery pojedyncze). Poniżej zamieszczono schemat (ryc. 2) ukazujący przykładową skrzynkę

lęgową dla wróbla i jej wymiary. Miejsca zawieszenia skrzynek lęgowych dla wróbla wskazano w dokumentacji fotograficznej. Wytypowano elewację północną budynku głównego szkoły.

TYP WRÓBEL

Ryc. 2. Schemat i wymiary zalecanej trocinobetonowej skrzynki lęgowej dla jerzyka. Rys. Wojciech Skrzypczak (PARUS PROJEKT)

Liczbę skrzynek lęgowych dla wróbli i jerzyka przyjęto większą od liczby stwierdzonych siedlisk, gdyż pewne stanowiska mogły nie zostać wykryte w trakcie kontroli, np. ptaki mogły jeszcze nie przystąpić do lęgów (por. też Walasz, Misielak 2014). Ponadto ptaki z sobie znanych powodów z reguły zajmują tylko część zawieszonych skrzynek lęgowych. Takie zwiększenie liczby skrzynek nakazane jest w opublikowanych zaleceniach metodycznych dla kompensacji utraconych siedlisk ptaków w budynkach. Wylegała i in. (2009) zalecają zwiększenie liczby zawieszanych skrzynek i ukryć o 50-200% w stosunku do liczby stwierdzonych stanowisk lęgowych, a Walasz i Misielak (2014) liczbę podwójną w stosunku do liczby stwierdzonych siedlisk. Zakładanie skrzynek lęgowych do i wróbla ma też dodatkową podstawę prawną, gdyż Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 16 grudnia 2016 r. w sprawie ochrony gatunkowej zwierząt w zał. nr 1 uznaje wróbla za gatunki wymagające ochrony czynnej.

Powyższe ilości i typy skrzynek lęgowych w ramach działań kompensacyjnych oraz ich terminy to propozycja eksperta. Wiążące inwestora i wykonawcę ilości, miejsca i terminy ich rozmieszczenia zostaną zawarte w decyzji Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Poznaniu.

Bartosz Skrzypczak
ul. Golska 4, 63-233 Jaraczewo
tel. +48 886 128 764
e-mail: skrzypczak@parusprojekt.pl
www.parusprojekt.pl

Szczegółową lokalizację budek należy ustalić po konsultacjach z ornitologiem na etapie przygotowania projektu budowlanego lub realizacji inwestycji.

10. Literatura

Błachowski G., Węgiel A. (red.). 2017. Poradnik ochrony nietoperzy. Ogólnopolskie Towarzystwo Ochrony Nietoperzy, Supraśl.

Bocheński M., Ciebiera O., Dolata P.T., Jerzak L., Zbyryt A. 2013. Ochrona ptaków w mieście. Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska w Gorzowie Wielkopolskim, Gorzów Wielkopolski.

Chylarecki P., Chodkiewicz T., Neubauer G., Sikora A., Meissner W., Woźniak B., Wylegała P., Ławicki Ł., Marchowski D., Betleja J., Bzoma S., Cenian Z., Górski A., Korniluk M., Moczarska J., Sochocińska D., Rubacha S., Wieloch M., Zielińska M., Zieliński P., Kuczyński L. 2018. Trendy liczebności ptaków w Polsce. Główny Inspektorat Ochrony Środowiska, Warszawa.

Gotzman J., Jabłoński B. 1972. Gniazda naszych ptaków. PZWS, Warszawa.

Kruszewicz A. 2006. Ptaki Polski: wróblowe – ptaki śpiewające. MULTICO Oficyna Wydawnicza Sp. z o.o., Warszawa.

Mikusek R., Stawarczyk T. 2014. Poradnik ornitologa. Wydawnictwo Fundacji Wspierania Inicjatyw Ekologicznych, Kraków.

Walasz K., Misielak M. 2014. Ochrona ptaków i nietoperzy zasiedlających budynki w miastach. Małopolskie Towarzystwo Ornitologiczne, Kraków.

Wylegała P., Jaros R., Dzięciołowski R., Kepel A., Szkudlarek R., Paszkiewicz R. 2009. Docieplanie budynków w zgodzie z zasadami ochrony przyrody. Polskie Towarzystwo Ochrony Przyrody „Salamandra”, Poznań.

10. Dokumentacja fotograficzna © fot. Bartosz Skrzypczak

Fot. 1. Widok na elewację wschodnią budynku głównego.

Fot. 2. Widok na elewację południową badanego budynku głównej szkoły.

Fot. 3 Widok na elewację południową i zachodnią budynku głównego szkoły.

Fot. 4 Widok na elewację zachodnią i północną budynku głównego budynku szkoły.

Fot. 5. Widok na elewację zachodnią budynku głównego szkoły.

Fot. 6. Podczas kontroli budynku szczegółową uwagę objęto wszelkiego rodzaju przestrzenie technologiczne.

Fot. 7. Widok na elewację południową budynku sali gimnastycznej.

Fot. 8. Zdjęcie pokazujące elewację zachodnią sali gimnastycznej. Czerwoną strzałką zaznaczono przestrzeń zajmowana przez wróble.

Fot. 9. Szczegółowa lokalizacja przestrzeni zajmowanej przez wróble.

Fot. 10. Widok elewację północną i zachodnią budynku sali gimnastycznej.

Fot. 11. Widok na elewację północną głównego budynku szkoły. Czerwonymi liniami zaznaczono przestrzenie w których należy zawiesić skrzynki dla wróbla.